

บทความวิจัย

เรื่อง แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์บิดากับบุตรของขงจื้อที่สะท้อนผ่านภาพยนตร์จีน

โดย

นางสาวลลิตวดี เตชะมัญญ

รหัสนักศึกษา 05520576

เสนอ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2555

ชื่อเรื่อง “แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์บิดากับบุตรของขงจื้อที่สะท้อนผ่านภาพยนตร์จีน”

ชื่อผู้วิจัย นางสาวลลิตวดี เตชะมณูญ รหัสนักศึกษา 05520576

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน

ปีการศึกษา 2555

คำสำคัญ ความกตัญญู ความสัมพันธ์ทั้งห้า ขงจื้อ

บทคัดย่อ

ปรัชญาขงจื้อได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศจีน โดยให้ความสำคัญกับครอบครัว ซึ่งถือเป็นหน่วยย่อยที่สุดในสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร ถือเป็นความสัมพันธ์ที่จะต้องให้ความสำคัญอย่างมาก เพราะในความสัมพันธ์นี้จะเป็นรากฐานนำไปสู่การพัฒนาสังคมให้มีความสุข เรียบง่าย และความมั่นคงได้ ในคำสอนขงจื้อมีหลักปฏิบัติมากมายที่บุตรต้องปฏิบัติต่อบิดา ผู้วิจัยได้ใช้สื่อภาพยนตร์มาประกอบการศึกษาเพื่อได้รายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์บิดากับบุตรมากยิ่งขึ้นเนื่องจากภาพยนตร์เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงสังคมที่แท้จริงได้ งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ดัง เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของบิดาและบุตร ในหลักคำสอนของขงจื้อ และจากภาพยนตร์จีน และเพื่อศึกษาให้เห็นความแตกต่างระหว่างแนวคิดของทั้งสอง

ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นสิ่งที่ยากในการรักษา และขงจื้อจึงเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าวจึงมีคำสอนมากมายที่ใช้ในการปฏิบัติซึ่งกันและกันภายในครอบครัว เพราะการพัฒนาสังคมนั้นต้องเริ่มจากการพัฒนาภายในครอบครัวก่อน ดังนั้นขงจื้อจึงกำหนดหลักปฏิบัติเพื่อให้ทุกคนในสังคมนำไปรองรับแบบแผนของครอบครัวได้ต่อไป

บทนำ

ปรัชญาขงจื้อให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นพื้นฐานของด้านต่างๆ ในสังคม คือ ครอบครัวยุ่เป็นหน่วยย่อยของสังคมที่เป็นพื้นฐาน และจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสังคมให้เรียบร้อยและสงบสุข ขงจื้อให้ความสำคัญกับการปฏิบัติและการแสดงออกในความสัมพันธ์ของครอบครัวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการมีแบบแผนหนึ่งที่มีต่อบิดามารดา คือ คุณธรรมความกตัญญู (孝 เลี้ยว) เพื่อเป็นคุณธรรมพื้นฐานในการกำหนดการแสดงออกอย่างถูกต้องต่อบิดามารดา หลักคำสอนของศาสนาขงจื้อจะเกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆ ที่ขงจื้อเห็นว่าเป็นไปเพื่อสร้างคนให้เป็นคนดี ขงจื้อถือว่า เรื่องศาสนา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จะต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะแยกจากกันไม่ได้ และถือว่าคุณธรรมเป็นรากฐานของทุกอย่าง และจะเน้นถึงหน้าที่ของแต่ละคนที่จะพึงทำให้สมบูรณ์ตามหน้าที่ของตน การทำหน้าที่ที่สมบูรณ์ที่เริ่มจากครอบครัวก่อนทำให้เป็นศูนย์กลางในการขยายมนุษยธรรมเข้าสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

งานวิจัยนี้ให้ความสนใจในเรื่องความสัมพันธ์ของบิดากับบุตรผ่านหลักคำสอนของขงจื้อ และผ่านจากภาพยนตร์จีน ที่ไม่เพียงแสดงให้เห็นว่ามีนัยยะที่ซ่อนมากมายจากหลักคำสอน และยังแสดงให้เห็นว่าระหว่างหลักคำสอนของขงจื้อที่เกี่ยวข้องกับหลักความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับภาพยนตร์นั้นมีความแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของบิดาและบุตรในหลักคำสอนของขงจื้อ
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของบิดาและบุตรจากภาพยนตร์จีนเรื่อง sunflower (รักพ่อเสมอ) , shower (เจ้าพ่อโรงอาบน้ำ) , Can you hear me sing (พ่อจ๋า อย่าร้องไห้) , Punished (แค้น คลั่ง ล้างโคตร)
3. เพื่อศึกษาให้เห็นความแตกต่างระหว่างแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของบิดาและบุตรจากหลักคำสอนของขงจื้อ กับแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของบิดาและบุตรจากภาพยนตร์จีน

วิธีการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหลักคำสอนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรของขงจื้อ
2. ศึกษาภาพยนตร์เรื่อง sunflower (รักพ่อเสมอ) , shower (เจ้าพ่อโรงอาบน้ำ) , Can you hear me sing (พ่อจ๋า อย่าร้องไห้) , Punished (แค้น คลั่ง ล้าง โศคร)
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรตามหลักคำสอนของขงจื้อและที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง sunflower (รักพ่อเสมอ) , shower (เจ้าพ่อโรงอาบน้ำ) , Can you hear me sing (พ่อจ๋า อย่าร้องไห้) , Punished (แค้น คลั่ง ล้าง โศคร)
4. เรียบเรียงผลการศึกษาในรูปแบบของบทความวิจัย

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่ใช้เป็นกรอบความคิดวิจัยได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนของขงจื้อ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนของขงจื้อ

โมทยากร (ม.ป.ป.) เขียนหนังสือเรื่อง “ลัทธิ และ ภาษิตคำสอนของขงจื้อ” กล่าวถึงคำสอนของขงจื้อ เรื่องของความกตัญญูซึ่งเป็นคำสอนหลักของจื้อว่าสิ่งที่บุตรพึงกระทำต่อบิดามารดา นอกจากนี้ยังมีหลักการปฏิบัติตนของบุตรเพื่อที่จะตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา เช่น การไว้ทุกข์ นอกจากนี้การปฏิบัติจะต้องออกมาจากจิตใจและต้องเคารพนับถือบิดามารดาด้วย ถึงจะถือว่าเป็นการแสดงความกตัญญูอย่างสมบูรณ์

ละเอียด สิลาน้อย (ม.ป.ป.) แปลและเรียบเรียงหนังสือชื่อ “สร้างชีวิตและสังคม ตามหลักคำสอนของขงจื้อ” ในบทที่ 3 กล่าวถึงหน้าที่ของบุตร หลักการปฏิบัติตนและการใช้ชีวิตประจำวันของบุตรที่มีต่อบิดามารดาว่า จะต้องดำเนินชีวิตตามหลักของขงจื้อ เช่น บุตรควรจะได้ใจบิดามารดาว่ามีความทุกข์หรือความสุข ทำให้บิดามารดา มีความสบายใจไม่มีความกังวลใดๆต่อบุตร ในบทที่ 5 กล่าวถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวว่า บุตรจะต้องยกย่องให้บิดามารดาเป็นที่ตั้งและเป็นสิ่งที่สูงสุด เช่น เมื่อในวันที่บิดามารดาเสียชีวิตนั้นบุตรที่ดีไม่ควรกระทำการงานอย่างอื่นที่นอกเหนือจากงานของบิดามารดา

ศักดิ์ศรี (2534) แปลและเรียบเรียงหนังสือชื่อ “คัมภีร์กตัญญูของขงจื้อ” ได้แบ่งเนื้อหาในหนังสือออกมาทั้งหมดเป็น 18 บท ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักความกตัญญูที่เป็นหลักคำสอนสำคัญของขงจื้อ รวมทั้งยังมีคำสอนที่ขงจื้อสอนลูกศิษย์ด้วย ผู้เขียนได้อธิบายถึงหลักความกตัญญูของบุคคลต่างๆ ในสังคมตั้งบุคคลธรรมดาถึงพระมหากษัตริย์ โดยอธิบายว่าหากพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่สูงกว่าบุคคลอื่น ๆ นั้นยังยึดหลักความกตัญญูต่อบิดามารดาแล้ว ก็จะเป็นแบบอย่างให้เกรียงไกรทำให้ราษฎรมีความกตัญญูแก่บิดามารดาเช่นกัน

ส.สุวรรณ (2544) แปลหนังสือเรื่อง จากขงจื้อถึงเหมาเจ๋อตุง ของ ศาสตราจารย์ เฟิงอิวหลัน โดยผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องราวของปรัชญาจีนไว้ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 12 บท เนื้อหาที่ผู้วิจัยนำมาใช้อยู่ในบทเกริ่นนำ บทที่ 1 , 4 และ 9 ในบทเกริ่นนำผู้เขียนได้กล่าวถึงระบบครอบครัวของจีนไว้ว่า ระบบครอบครัวจีน ก็คือ ระบบสังคมนิยม และสังคมของจีนก็จัดความสัมพันธ์ไว้ 5 แบบ ได้แก่ กษัตริย์-ขุนนาง บิดา – บุตร พี่ – น้อง สามิ - ภรรยา เพื่อน – เพื่อน ผู้เขียนได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ สามิในห้าก็คือความสัมพันธ์ในครอบครัว อีกสองความสัมพันธ์ถึงแม้ไม่ใช่แต่ก็สามารถเข้าใจในแบบความสัมพันธ์ครอบครัวได้เช่นกัน ส่วนในบทที่ 1 คือ เรื่องขงจื้อ ผู้เขียนได้กล่าวเรื่อง การทำชื่อให้ถูกต้อง คือการทำตามหน้าที่ เพื่อทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เนื่องจากมีสังคมจึงมีความสัมพันธ์ของคน เช่น กษัตริย์ ขุนนาง บุตร บิดา ทุกคนล้วนมีชื่อเรียกทางสังคม ดังนั้นก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ และจะต้องทำตามหน้าที่ เพราะเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามจริยธรรม ส่วนในบทที่ 4 เรื่องเมิ่งจื้อ ผู้เขียนได้กล่าวถึงปรัชญาของเมิ่งจื้อว่า แม้ธรรมชาติของคนจะดี แต่ก็จะต้องมีการกล่อมเกลาคิดใจ จึงต้องมีการสอนหลักการความสัมพันธ์ของคน เช่นในประโยคที่ว่า “คนมีแต่จะอยู่ในความสัมพันธ์ของคน จึงจะได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่” และส่วนในบทสุดท้ายบทที่ 9 เรื่องสินจื้อ ผู้เขียนได้กล่าวถึงสินจื้อว่า เป็นปรัชญาที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการอบรมสั่งสอน และกล่าวถึงคนว่าคนนั้นไม่สามารถจะใช้ชีวิตที่โดดเดี่ยวได้ จำเป็นต้องมีสังคม และต้องมีกฎเกณฑ์ร่วมกันนั่นก็คือ จรรยาบรรณ อีกทั้งในปรัชญาสินจื้อยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับพิธีกรรมเช่นไหว้อีกด้วย

สุพิชา พิงสุนทร (2547) เขียนบทความเรื่อง “ความเสมอภาคที่ไม่เท่าเทียมในปรัชญาขงจื้อ” ได้กล่าวถึงหลักความสัมพันธ์ทั้งห้าของขงจื้อว่าในแต่ละคู่จะมีคุณธรรมที่เป็นสายใยเชื่อมความสัมพันธ์ในการปฏิบัติระหว่างสถานภาพทั้งสอง ดังนี้ บิดา กับ บุตร - ความกตัญญู , สามิ กับ ภรรยา - ความซื่อสัตย์ , พี่ กับ น้อง - ความเชื่อฟัง , ผู้ปกครอง กับ ผู้ใต้ปกครอง – ความภักดี, เพื่อน กับ เพื่อน – ความจริงใจ อีกทั้งหลักคำสอนของ

ขงจื้อยังให้ความสำคัญสถาบันครอบครัวว่าเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์อื่นๆ เมื่อความสัมพันธ์ในครอบครัวดำเนินไปตามแบบแผน สังคมก็จะสงบเรียบร้อย และสามารถที่จะอยู่กับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข

คณิน บุญสุวรรณ (2547) แปลจากหนังสือเรื่อง “จีนสามยุค” จาก China An Introduction ของ ลูเซียน ดับเบิลยู.พาย เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศจีนโดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 18 บท โดยให้เนื้อหาที่เกี่ยวกับประเทศจีนทั้งในด้านประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และขนบธรรมเนียมประเพณี โดยเนื้อหาในบทที่ 3 คือ “ประเพณีขงจื้อ” โดยผู้เขียนได้อธิบายถึงลักษณะทั่วไปของขงจื้อ และหลักคำสอนของขงจื้อ อีกทั้งยังกล่าวถึงชีวประวัติโดยสังเขปของขงจื้อไว้ หลักคำสอนของขงจื้อเน้น การเคารพบูชาบรรพบุรุษ และความกตัญญูต่อบิดามารดา แต่ภูมิหลังประวัติส่วนตัวของขงจื้อกลับตรงกันข้ามกับหลักคำสอนดังกล่าว ผู้เขียนได้เขียนประเด็นนี้ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าเหตุใดขงจื้อซึ่งไม่มีความผูกพันต่อบิดา จึงสร้างหลักคำสอนนี้ขึ้นเป็นหลักปฏิบัติของคนจีนมาช้านาน และผู้เขียนยังเน้นประเด็นหลักคำสอนในแง่การปกครอง และความสำคัญของครอบครัวที่ขงจื้อสอน ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ทั้งห้าของขงจื้อไว้อีกด้วยว่าหากทุกคนในสังคมปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดตามหลักความสัมพันธ์ ก็จะนำไปสู่การเริ่มต้นของการปกครอง และสังคมที่ดี

พิน ดอกบัว (2549) เขียนหนังสือเรื่อง “ศาสนาเปรียบเทียบ” โดยได้กล่าวถึงหลักคำสอนของขงจื้อไว้ว่า หลักคำสอนของศาสนาขงจื้อจะเกี่ยวพันกับเรื่องต่างๆ ที่ขงจื้อเห็นว่าเป็นไปเพื่อสร้างคนให้เป็นคนดี ขงจื้อถือว่าเรื่องศาสนา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จะต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะแยกจากกันไม่ได้ และถือว่าคุณธรรมเป็นรากฐานของทุกอย่าง หากไม่มีคุณธรรมแล้วสังคมจะมีแต่ความวุ่นวาย และคำสอนของขงจื้อจะเน้นในโลกนี้เท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงโลกหน้า เพราะฉะนั้นคำสอนของศาสนาขงจื้อ จึงเน้นให้บุคคลกระทำตามหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุด เช่น ในคำสอนของขงจื้อเรื่องความสัมพันธ์ทั้งห้า ดังนี้

1. ผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครอง หรือ ผู้ใหญ่กับผู้ย่อย โดยผู้ปกครองแสดงความนับถือให้เกียรติ ส่วนผู้อยู่ใต้ปกครองก็ต้องจงรักภักดี
2. บิดามารดากับบุตรธิดา โดยบิดามารดาให้ความกรุณา ส่วนบุตรธิดาก็มีความ กตัญญูตเวที
3. สามีกับภรรยา โดยสามีมีคุณธรรม ฝ่ายภราก็ต้องเชื่อฟัง
4. พี่กับน้อง โดยพี่วางตัวให้สมกับเป็นพี่ ส่วนน้องก็ต้องเคารพเชื่อฟังพี่
5. เพื่อนกับเพื่อน ต่างก็ต้องทำตัวให้น่าเชื่อถือและไว้วางใจกันได้

พรชัย ตระกูลวารานนท์ แปลหนังสือเรื่อง “พื้นถิ่นแผ่นดินจีน” ของศาสตราจารย์เฟย์เสี่ยวทง (2553) ได้อธิบายสภาพสังคมจีนไว้โดยแบ่งออกเป็นหลายบท แต่ในบทที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ได้อธิบายเรื่องราวของครอบครัวไว้ ดังนี้ ครอบครัวจีนทุกครอบครัวมีกฎเกณฑ์ภายในครอบครัว เช่น หลักความสัมพันธ์ทั้งห้า ที่อธิบายถึงหน้าที่ของแต่ละคน หากทุกคนกระทำตามหน้าที่แล้วสังคมก็จะสงบสุข และสำหรับผู้หญิงจะมี “ข้อพึงปฏิบัติสามและหลักคุณธรรมสี่” ซึ่งเป็นหลักที่วางระเบียบการปฏิบัติที่ผู้หญิงต้องพึงกระทำ

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2554) เขียนหนังสือเรื่องกตัญญูในงเด็กและงเด็กในกตัญญู : พิธีงเด็กในสังคมไทยและสังคมโลก ผู้เขียนได้อธิบายถึงพิธีงเด็กไว้โดยละเอียดว่ามีขั้นตอนอะไรบ้าง และในแต่ละขั้นตอนทำอะไร ได้กล่าวถึงพิธีงเด็กทั้งในสังคมไทยและต่างประเทศ ว่ามีสิ่งที่คล้ายคลึง หรือแตกต่างกันอย่างไร ผู้เขียนได้เน้นประเด็นหลักของการทำพิธีกรรมนี้ว่าเป็นการแสดงออกทางความคิดความเชื่อของจีนเรื่องความกตัญญู มีนัยแฝงว่าเป็นการแสดงความกตัญญูของลูกหลานที่จะสามารถตอบแทนพระคุณบุพพการีที่ล่วงลับได้เป็นครั้งสุดท้าย ผู้เขียนได้เน้นเรื่องความกตัญญูเนื่องจาก คุณธรรมนี้ถือเป็นคุณธรรมอันสุดยอดแห่งคุณธรรมทั้งปวงตามจารีตสังคมจีนโบราณ

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยทราบถึงหลักคำสอนของขงจื้อ ซึ่งเน้นเรื่องความกตัญญูของบุตรที่พึงกระทำต่อบิดามารดา คือ ต้องเคารพบิดามารดา โดยยึดตามหลักของขงจื้อ เช่น การทำพิธีงเด็ก การไหว้ทุกข์ ทั้งนี้เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดาที่ล่วงลับไปแล้ว ดังเช่น แนวคิดของ โมทยากร(ม.ป.ป.), ละเอียด ศิลาน้อย (ม.ป.ป.), ศักดิ์ธีรวิ (2534) , แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2554)และคณิน บุญสุวรรณ (2547) หลักคำสอนของขงจื้อยังให้ความสำคัญกับครอบครัวเพราะเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมดังแนวคิดของ สุพิชา พึ่งสุนทร (2547) นอกจากนี้ขงจื้อยังมีการแบ่งความสัมพันธ์ของคนในสังคมไว้ 5 ประการ คือ ผู้ปกครอง-ผู้ใต้ปกครอง บิดา-มารดา พี่-น้อง สามี-ภรรยา เพื่อน-เพื่อน โดยแต่ละคนนั้นต้องทำตามหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ซึ่งความสัมพันธ์ทั้งห้านี้ก็เปรียบเสมือนกฎเกณฑ์ของสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติ ทั้งนี้ก็เพื่อความสงบของสังคมดังแนวคิดของ สุพิชา พึ่งสุนทร (2547), คณิน บุญสุวรรณ(2547) และส.สุวรรณ(2544) โดยในความสัมพันธ์บิดามารดากับบุตรธิดา บิดามารดาจะต้องให้ความกรุณา ดังแนวคิดของพิน ดอกบัว (2549)

ผลการศึกษา

ประวัติโดยสังเขปของขงจื้อ

ปรัชญาขงจื้อ เกิดเมื่อประมาณ 8 ปี ก่อนพ.ศ. โดยคิดตามปีเกิดของขงจื้อ ความจริงแล้วสมัยที่ขงจื้อยังมีชีวิตอยู่ ท่านไม่เคยประกาศตัวเป็นศาสดา มีแต่ประกาศว่าท่านเป็นนักศึกษาที่ใฝ่หาความรู้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งไม่เคยประกาศตั้งศาสนา ส่วนที่ได้กลายมาเป็นศาสดาก็เพราะผู้อื่นตั้งให้แบบเดียวกับเหล่าจื้อ หลังจากที่ขงจื้อสิ้นชีพแล้วหลายร้อยปี กล่าวคือ ขงจื้อสิ้นชีพ พ.ศ.64 ก็ได้มีศิษยานุศิษย์ช่วยกันเผยแพร่คำสอนของขงจื้อตลอดมา จนถึงสมัยเม่งจื้อ (พ.ศ. 172-256) ศิษย์คนสำคัญได้เป็นกำลังใหญ่ในการเผยแพร่คำสอนของขงจื้อออกไปอย่างกว้างขวาง เป็นเหตุให้ราชวงศ์ฮั่น เกิดความเลื่อมใสได้ยกย่องขงจื้อเป็นเทพเจ้า ทั้งประกาศให้ถือคำสอนของขงจื้อเป็นศาสนาประจำชาติ

ปรัชญาแนวขงจื้อจีนเรียกว่า ‘หลู’ หลู แปลว่า รัก สงบ ทำให้คนสงบสุข ทำให้คนเชื่อฟัง ผู้ที่มีความเชื่อและปฏิบัติตามแนวคิดลัทธินี้เรียกว่า ‘หลูเจีย’ (ชาวลัทธิหลู) โดยหลังจากขงจื้อสิ้นชีพไปแล้ว ลัทธิหลูแตกตัวออกเป็นหลายแนว เช่น สวินจื้อ (ซุนจื้อ) กับเหมิงจื้อ (เม่งจื้อ) เป็นต้น แต่สายที่ได้รับการเชิดชูยอมรับจากชนรุ่นหลังต่อมาคือ สายเม่งจื้อ ซึ่งเม่งจื้อเกิดมาทีหลังขงจื้อร้อยกว่าปี อยู่ในสังคมที่แตกต่างจากยุคขงจื้อ แนวความคิดทางการเมืองนั้น เม่งจื้อแตกต่างจากขงจื้อ แต่เม่งจื้อได้พัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับ ‘เหริน’ ให้เป็นระบบสมบูรณ์ขึ้น และยังได้ผนวกเข้ากับปรัชญาการปกครอง เรียกว่า ‘จัดดิยมรรค’ (หวางต้าว) หรือการปกครองด้วยมนุสสธรรม เม่งจื้อได้รับการยกย่องให้เป็นศาสดาลำดับที่สองรองจากขงจื้อ

ต่อมาในปลายยุคจั้นกั๋ว (รณรัฐ) สังคมปั่นป่วน แคว้นต่างๆแก่งแย่งอำนาจความเป็นใหญ่ ซึ่งแนวคิดลัทธิหลูไม่เอื้ออำนวยต่อการต่อสู้แย่งชิงความเป็นใหญ่ จึงเริ่มเสื่อมความนิยม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคจั้นซีฮ่องเต้ ผู้นิยมลัทธินิติवाद (ฝ่าเจีย) ลัทธิหลูถูกสั่งห้ามเผยแพร่ นับเป็นช่วงที่ตกต่ำสุดของลัทธิหลู จนกระทั่งเล่าปังก่อตั้งราชวงศ์ฮั่นแล้ว จึงมีนักลัทธิหลูคนหนึ่งชื่อ ต่งจิ้งซู ประยุกต์ลัทธิหลู รับเอาแนวคิดหยินหยางมาผสม เลื่อนเน้นคำสอนที่ช่วยสร้างความมั่นคงให้อำนาจฮ่องเต้ ต่งจิ้งซูสามารถทำให้จักรพรรดิฮั่นอู่ตี้หรือฮั่นบูเต๋อยอมรับนับถือลัทธิหลู ทำให้ราชวงศ์ฮั่นรับนับถือลัทธิหลูเป็นหลัก และจากนั้นทุกราชวงศ์ก็รับนับถือลัทธิหลูตลอดมา

ลัทธิขงจื๊อในยุคราชวงศ์ซัน แตกต่างไปจากของขงจื๊อดั้งเดิม จากยุคราชวงศ์ซันลงมาถึงราชวงศ์ซ่ง ลัทธิขงจื๊อพัฒนาเปลี่ยนแปลงไม่มาก จึงตกเป็นรองศาสนาพุทธและศาสนาเต๋า ศาสนาพุทธ เริ่มแพร่เข้าสู่จีน ตั้งแต่ต้นราชวงศ์ตงซัน (ค.ศ. 25-220) ศาสนาพุทธแพร่หลายมากขึ้นเรื่อยๆ ลัทธิเต๋าดั้งเดิมของจีนจึงปรับตัวเป็นระบบจีน จนเป็นรูปแบบศาสนาในช่วงยุคลปลายราชวงศ์ตงซัน แต่ลัทธิขงจื๊อไม่เปลี่ยน จนต้องมีการปฏิรูปครั้งใหญ่ในยุคราชวงศ์ซ่งเพื่อความอยู่รอด การปฏิรูปครั้งนั้นซึมซับเอาแนวคิดจากศาสนาเต๋าและศาสนาพุทธเข้าไป ประสมประสานมากมาย จนบางท่านบอกว่าแก่นเป็นพุทธและเต๋า เปลือกเป็นขงจื๊อ กล่าวได้ว่า ศาสนาขงจื๊อ หรือศาสนาขงจื๊อเกิดขึ้นจริงๆ ในยุคราชวงศ์ซ่ง ลัทธิขงจื๊อมีการปรับเปลี่ยนเรื่อยๆ ตามสภาพเงื่อนไขที่เป็นจริงทางสังคม นับตั้งแต่ยุคขงจื๊อ ผ่านเม้งจื๊อ ผ่านต่งจงซูเรื่อยมาจนกระทั่งการปฏิรูปครั้งใหญ่ในยุคราชวงศ์ซ่งซึ่งได้มีการซึมซับเอาศาสนาพุทธและเต๋าเข้าไปผสมผสานมากมายจนเกิดเป็นศาสนาขงจื๊อ

ปรัชญาขงจื๊อ มีอิทธิพลต่อชาวจีนเป็นอย่างมาก งานนิพนธ์ของขงจื๊อเป็นวรรณกรรมชั้นสูงและเป็นหลักสูตรในการศึกษาตามสถาบันต่างๆ อีกทั้งเป็นวิชาสำหรับสอบไล่ของทางราชการอีกด้วย อิทธิพลคำสอนของขงจื๊อ ทำให้ชาวจีนมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนหลายอย่าง เช่น

1. ชาวจีนให้ความสำคัญในเรื่องครอบครัวมาก ถือว่าครอบครัวเป็นรากฐานของสังคม ชาวจีนจึงพยายามสร้างครอบครัวให้เป็นปึกแผ่น ให้เป็นครอบครัวใหญ่ ประกอบด้วยคนหลายรุ่น ทั้งปู่ย่าตายาย พ่อแม่ ลูกหลานเหลน ชาวจีนให้ความสำคัญต่อญาติมาก คำในภาษาจีนก็บอกลำดับญาติไว้อย่างชัดเจน ว่าใครมีความสัมพันธ์กันอย่างไร มาจากสายไหน สืบสายมาจากบิดาหรือมารดา
2. ชาวจีนให้เกียรติต่อผู้สูงอายุ ทั้งใช้สรรพนามให้เหมาะสมกับวัย เรียก พี่ ป้า น้า อา เป็นต้น แม้ต่อคนที่ไม่ใช่ญาติ คุชธรรมนิยมไทย คนจีนมีลูกหลานแล้ว มักจะไว้หนวดเพื่อแสดงว่าตัวแก่แล้ว
3. ชาวจีนให้ความสำคัญต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว จะต้องดูแลสถานที่ที่ฝังศพบรรพบุรุษไว้ให้ดี ตลอดทั้งเซ่นไหว้อยู่เสมอ
4. ชาวจีนนิยมยกย่องครูบาอาจารย์ แต่ไม่นิยมยกย่องทหาร ชาวจีนให้ความสำคัญต่อผู้ใช้ความรู้มากกว่าผู้ใช้กำลัง ตามคำสอนขงจื๊อ
5. ชาวจีนไม่ชอบมีเรื่องขึ้นโรงขึ้นศาล แต่พยายามจะปรองดองกันให้ได้

หลักคำสอนของขงจื้อ

หลักคำสอนของขงจื้ออาจกล่าวเป็นภาพรวมได้ว่ามีมากมาย ทั้งเรียกว่า หลักคำสอนของขงจื้อ หลักคำสอนของลัทธิขงจื้อ หรือหลักคำสอนของศาสนาขงจื้อ แต่หากจะกล่าวถึงหลักคำสอนที่เป็นของขงจื้อจริงๆ จะเรียกว่า หลักคำสอนของขงจื้อ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่ามีดังนี้

1. 仁 เหริน – มนุสสธรรม เมตตาธรรม คุณธรรม
2. 义 อี้ – ความถูกต้องทำนองคลองธรรม
3. 礼 หลี่ – จารีตธรรมเนียม
4. 智 จื่อ – ปัญญา
5. 信 ซัน – ความมีสัจจะเชื่อถือได้

หากจะกล่าวเกี่ยวกับคุณธรรมของคนนั้น ขงจื้อจะเน้นหนักเรื่อง เมตตาธรรม (เหริน) ซึ่งหมายถึงการที่แต่ละคนต้องมีหลักธรรมดังกล่าวนี้เพื่อปฏิบัติ แก่นแท้รูปแบบภาระหน้าที่ของคนในสังคมก็คือ “จักต้อง” เพราะภาระหน้าที่เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องทำ แต่แก่นแท้ของรูปธรรมของภาระหน้าที่เหล่านี้คือ “รักคน” ก็คือ เมตตาธรรมนั่นเอง เช่น บิดาปฏิบัติตามคุณธรรมบิดา คือ บิดารักบุตร บุตรปฏิบัติตามคุณธรรมบุตร คือ บุตรรักบิดา เหรินเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งที่ทุกคนมีอยู่ข้างในจิตใจ นั่นก็คือ ความรักเพื่อนมนุษย์ ซึ่งจะแสดงออกมาในลักษณะที่แตกต่างกันไปตามฐานะของแต่ละคนในสังคม ซึ่งขงจื้อเห็นว่าแต่ละคนในสังคมมีหน้าที่ที่ไม่เหมือนกัน และมีฐานะที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นขงจื้อจึงได้จัดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลขึ้นมา เพื่อที่ทุกคนในสังคมจะปฏิบัติตามหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ เพื่อให้เกิดความสงบสุขเรียบร้อยภายในสังคม สามารถแบ่งความสัมพันธ์ได้ดังนี้

1. ผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครอง หรือ ผู้ใหญ่กับผู้น้อย โดยผู้ปกครองแสดงความนับถือให้เกียรติ ส่วนผู้อยู่ใต้ปกครองก็ต้องจงรักภักดี
2. บิดามารดากับบุตรธิดา โดยบิดามารดาให้ความกรุณา ส่วนบุตรธิดาก็มีความกตัญญูทดแทน
3. สามีกับภรรยา โดยสามีมีคุณธรรม ฝ่ายภรรยาก็ต้องเชื่อฟัง
4. พี่กับน้อง โดยพี่วางตัวให้สมกับเป็นพี่ ส่วนน้องก็ต้องเคารพเชื่อฟังพี่

5. เพื่อนกับเพื่อน ต่างก็ต้องทำตัวให้น่าเชื่อถือและไว้วางใจกันได้

จากที่กล่าวไปข้างต้นการที่มีคุณธรรม หรือเหรินนั้น ก็จะต้องควบคู่กับหลักคำสอนอีกข้อหนึ่งก็คือ หลี่ ซึ่งหมายถึง จารีตธรรมเนียม แบบแผน พิธีกรรมต่างๆ กล่าวคือ เมื่อแต่ละคนมีคุณธรรมที่ตนเองยึดถือ เช่น บิดามารดาให้ความกรุณา ส่วนบุตรธิดาก็มีความกตัญญูกตเวที ความกรุณา และความกตัญญูกตเวทินี้ถือว่าคุณธรรม หรือ เหริน หากถามว่าบิดามารดา หรือบุตรควรปฏิบัติตนอย่างไรนั้น เราจะเรียกว่าหลี่ ในความสัมพันธ์ทั้งห้านี้ทุกความสัมพันธ์จะต้องมีเหริน และหลี่ ที่จะปฏิบัติตนต่อกัน และจากความสัมพันธ์ทั้งห้านี้ จะเห็นได้ว่าสถานภาพที่อยู่แถวหน้าจะเหนือกว่าความสัมพันธ์ที่อยู่แถวหลังและคุณธรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์นั้นก็จะดูเป็นคุณธรรมที่ฝ่ายหลังปฏิบัติต่อฝ่ายแรก ยกเว้นคู่ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน – เพื่อน ที่ความสัมพันธ์เป็นไปในระนาบเดียวกัน

เนื่องจาก ขงจื้อให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวว่าเป็นรากฐานแห่งความสัมพันธ์อื่นๆ เมื่อความสัมพันธ์ในครอบครัวดำเนินไปตามแบบแผนที่ควรจะเป็น สังคมก็มีความเป็น ไปได้สูงที่จะสงบเรียบร้อย บุคคลที่ดำเนินความสัมพันธ์ในครอบครัว ไปได้อย่างราบรื่นกลมกลืนก็มักจะดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ได้อย่างราบรื่นและไม่ก่อความวุ่นวายให้แก่สังคม การที่ลูกและน้องเคารพพ่อแม่ และที่ รู้จักการปฏิบัติหน้าที่ตามนามของตนในครอบครัว ก็จะรู้ปฏิบัติหน้าที่ตามนามของตนในสังคมอย่างเหมาะสมด้วย ซึ่งในหลุนอี่มีบันทึกไว้อย่างชัดเจนว่า “ผู้มีความกตัญญูและเชื่อฟังที่ น้อยนักที่จะขัดขืนผู้บังคับบัญชา ผู้ที่ไม่ขัดขืนผู้บังคับบัญชาไม่มีเลยที่จะก่อความวุ่นวาย” และตามเป้าหมายของปรัชญาขงจื้อ ขงจื้อให้ความสำคัญกับการปฏิบัติและการแสดงออกของเหริน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร ซึ่งถือเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดในสังคม เป็นพื้นฐานที่สำคัญของสังคม ขงจื้อจึงเน้นการปฏิบัติตามจารีตแบบแผน (หลี่) โดยมีความกตัญญู (孝) เป็นเรื่องกำกับความสัมพันธ์ เพื่อเริ่มจากพื้นที่ในครอบครัวก่อนแล้วขยายออกไปยังภายนอก

ดังนั้นในทุกความสัมพันธ์ตามที่ขงจื้อได้จัดไว้ จะต้องใช้จารีตเพื่อแสดงออกคุณธรรมนั่นเอง ซึ่งบิดามารดา ควรมีคุณธรรมคือความเมตตากรุณาต่อบุตร โดยดูแลเลี้ยงดูบุตรของตนด้วยความรักที่มีความอาทรเป็นพื้นฐาน ใส่ใจถึงสวัสดิภาพของบุตรและปรารถนาให้บุตรมีชีวิตที่ดี ซึ่งในตำราหรือคำสอนต่างๆของขงจื้อจะไม่ค่อยปรากฏถึงหน้าที่ที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรมากเท่ากับหน้าที่ที่บุตรปฏิบัติต่อบิดามารดา

ส่วนบุตรนั้นก็ต้องมีความกตัญญู (孝) ต่อบิดามารดา ไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดก็ตาม ส่วนความรักและความเคารพนั้นเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ที่มีต่อบิดามารดาอยู่แล้ว และความกตัญญูนี้ก็เช่นกัน ซึ่งความกตัญญูนี้ถือเป็นพรอย่างหนึ่ง และสามารถใช้หนี้เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญู อย่างถูกต้องตามจารีตประเพณีตามความหมายของหลันั้นเอง ความกตัญญูนี้ควรแสดงออกในขณะที่บิดามารดายังมีชีวิตอยู่ ถึงแม้จะสามารถแสดงความกตัญญูผ่านการเช่นไหว้ก็ตาม แต่เมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ก็สามารถเห็นว่าเราแสดงความกตัญญูให้ ท่านก็มีความชื่นใจ ยินดี การกตัญญูต่อบิดามารดา ก็คือการปรนนิบัติดูแลท่าน แต่หากการดูแลเพียงเพราะแค่เป็นหน้าที่ หรือ ปราศจากความเคารพ ก็ไม่ถือว่าเป็นการแสดงความกตัญญูที่สมบูรณ์ เพราะว่ามันก็ไม่ต่างกับการเลี้ยงสัตว์เลย และการแสดงความกตัญญูนั้น แม้ในหลายๆตำราของขงจื้ออาจกล่าวไว้ว่า คือการไม่กระทำการใดที่ขัดต่อบิดามารดา แต่ก็ยังมีที่ขงจื้อสอนไว้ว่า การปรนนิบัติรับใช้บิดามารดา บุตรอาจจะตัดทอนบิดามารดาอย่างสุภาพอ่อนโยนได้ เมื่อเห็นว่าบิดามารดาไม่คล้อยตามคำแนะนำของตน บุตรก็ควรจะแสดงความเคารพอ่อนน้อมอย่างเดิม หรือหากบุตรนั้นกลายเป็นคนใหญ่โตมีชื่อเสียง ก็ไม่สามารถพุดจาตวาดบิดามารดาหรือทำให้ท่านน้อยเนื้อต่ำใจ ในเวลาที่ท่านตำหนิ ว่ากล่าวตักเตือน ก็เพื่อที่จะสั่งสอนให้บุตรเป็นคนดี ก็จะไม่สามารถโกรธเคืองท่านได้ ดังนั้นเมื่อท่านจะทำอะไรที่เห็นว่าไม่เหมาะสม ไม่สมควร ก็จะต้องทักท้วงด้วยกิริยาสุภาพ แสดงถึงความเคารพนับถือท่าน จึงจะได้ชื่อว่า อภิชาติบุตร

สำหรับการปฏิบัติต่อบิดามารดานั้นขงจื้อมีความละเอียดอ่อน กล่าวไว้ในคำสอนแม้จะเป็นจุดเล็กๆก็ตาม เช่น “ต้องจำวันเกิดของพ่อแม่ให้ได้ ด้านหนึ่งจิตใจที่ท่านอายุยืน ด้านหนึ่งก็หวังไขว่ที่ท่านอายุมากขึ้นอีกปีแล้ว” เป็นต้น หรือ แม้แต่พิธีกรรมในการไว้ทุกข์ให้กับบิดามารดา ซึ่งการไว้ทุกข์ให้แก่บิดามารดา ขงจื้อถือว่าเป็นการแสดงความกตัญญูอย่างหนึ่งเช่นกัน โดยเห็นว่าเมื่อบิดามารดาถึงแก่กรรมแล้ว ให้ไว้ทุกข์แก่บิดามารดาเป็นเวลาสามปี ต้องปฏิบัติตามแบบแผนจริงๆ เช่นต้องรับประทานอาหารเลวๆ ต้องใช้เสื้อผ้าหยาบๆ คือผ้ากระสอบ ผ้าดิบต่างๆ จะแต่งด้วยเสื้อผ้าดีๆ ไม่ได้ จะสนุกสนานเฮฮาในระหว่างที่ไว้ทุกข์ไม่ได้

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างข้อปฏิบัติระหว่างบิดามารดากับบุตร และ ข้อปฏิบัติระหว่างบุตรกับบิดามารดาแล้วจะเห็นว่า ข้อปฏิบัติของบุตรนั้นมีรายละเอียดเยอะกว่ามาก และสถานะของบุตรกับบิดามารดาก็ไม่เท่าเทียมกันซึ่งจะขอกกล่าวในหัวข้อถัดไป

ความไม่เท่าเทียมกันของความสัมพันธ์ในครอบครัว

หากมองจากความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรแล้ว จะเห็นได้ว่าทั้งสองนั้นอยู่ในฐานะที่ไม่เท่าเทียมกัน หรือหากมองการจัดความสัมพันธ์ทั้งห้าของขงจื้อแล้ว ก็จะดูเหมือนว่าฝ่ายหลังต้องอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าฝ่ายหน้า แต่สำหรับขงจื้อแล้วเป็นเหมือนการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อประโยชน์ให้กันมากกว่า การให้ความสำคัญกับความไม่เท่าเทียมของขงจื้อในที่นี้ขงจื้อไม่ได้สนับสนุนให้สถานภาพกลุ่มหน้าแสดงอำนาจเหนือสถานภาพกลุ่มหลัง แต่เป็นการที่คนกลุ่มหน้าให้ความอาหาร ช่วยเหลือ ชี้นำ ดูแลคนกลุ่มหลังและคนกลุ่มหลังก็ให้ความเคารพ อ่อนน้อม ช่วยอำนวยความสะดวก และรับฟังการชี้นำของคนกลุ่มหน้า อย่างไรก็ตาม การโอนอ่อนผ่อนตามของคนกลุ่มหลังก็ไม่ใช่ว่าจะต้องเป็นการเชื่อฟังและปฏิบัติตามการชี้นำของคนกลุ่มหน้าเสมอไป เพราะจะเห็นได้จากคู่ความสัมพันธ์ของบิดามารดากับบุตรในเหตุการณ์ที่บุตรสามารถทัดทานบิดามารดาด้วยความเคารพได้จากความไม่เท่าเทียมกันนี้ เราสามารถกล่าวถึงกรอบสามประการ หรือที่เรียกว่า ซานกั๋ง (三纲) เพื่อมองประเด็นนี้ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากลัทธิขงจื้อนั้นเกิดขึ้นมาอย่างยาวนานและมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาตามวันและเวลา ซึ่งในยุคราชวงศ์ฮั่นหลักหยิน-หยาง (阴阳) นั้น ที่ปรัชญาขงจื้อใช้เพื่อสามารถอธิบายความเชื่อต่างๆ ก็นำมาอธิบายหลักกรอบสามประการ หรือ ซานกั๋งนี้ ที่สามารถอธิบายในกรณีระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ได้ว่า เจ้าซึ่งมีศักดิ์เป็นหยางย่อมมีค่ามากกว่าบริวารซึ่งมีศักดิ์เป็นหยิน บิดาซึ่งมีศักดิ์เป็นหยางย่อมมีค่ามากกว่าบุตรซึ่งมีศักดิ์เป็นหยิน และสามีซึ่งมีศักดิ์เป็นหยางย่อมมีค่ามากกว่าภรรยาซึ่งมีศักดิ์เป็นหยิน นี่คือหลักซานกั๋งซึ่งเป็นหลักสำคัญในการประยุกต์ใช้ปรัชญาขงจื้อในสมัยต่อมา การสร้างแนวคิดเช่นนี้เป็นไปเพื่อส่งเสริมให้ฐานะของผู้ปกครองมีอำนาจมากขึ้น ซึ่งเอื้อประโยชน์ทางการเมืองในสมัยนั้นเป็นอย่างดี ดังนั้นก็สามารถนำซานกั๋งนี้มาใช้อธิบายถึงความไม่เท่าเทียมกันที่ปรากฏอยู่ในความสัมพันธ์ทั้งห้าได้เช่นกัน

เนื้อเรื่องย่อภาพยนตร์

ภาพยนตร์ที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร มีทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่

1. Sunflower รักเสมอครับพ่อ

เป็นภาพยนตร์ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของพ่อลูกที่ไม่ดี ดูเหมือนว่าลูกนั้นจะไม่ค่อยรักพ่อสักเท่าไรหรอก อาจเนื่องมาจากตั้งแต่ลูกจำความได้จนอายุประมาณหกขวบถึงได้เจอหน้าพ่อ (เพราะปัญหาทางการเมืองทำให้พ่อต้องเข้าไปอยู่ในค่าย) เมื่อพ่อกลับมาแม่เองก็พยายามบังคับให้ลูกเรียกพ่อ แต่ลูกก็ไม่เคยเรียก การ

กลับมาของพ่อคราวนี้ทำให้ลูกนั้นเพิ่มความโกรธและชิงชังในตัวพ่อ เพราะตั้งแต่พ่อกลับมา พ่อก็บังคับ ผีวจิตใจลูกเสมอ ตั้งให้ลูกคล่เล่นกับเพื่อนแล้วเปลี่ยนมาวาดรูปแทน(พ่อเองก็เคยเป็นจิตรกร แต่มือก็ใช้การไม่ได้ เนื่องจากตอนสมัยที่ถูกส่งตัวไปค่ายฯ)

ในขณะที่ลูกยังเล็ก พ่อ นั้นเอาสิ่งของสามชนิดมาให้ลูกหลานมาเลือก ปรากฏว่าลูกหลานมาหยิบพู่กัน นับจากนั้นพ่อก็เลยถือว่าลูกเลือกที่จะเป็นจิตรกรนั่นเอง พ่อเองก็เป็นจิตรกรเช่นกันจึงต้องการให้ลูกเป็นอย่างตน

เมื่อพ่อกลับมา ก็บังคับให้ลูกวาดรูป แม้ลูกเองจะรู้ว่าตัวเองมีพรสวรรค์แต่ก็พยายามที่จะคัดค้าน เพราะพ่อ นั้นชอบบังคับ ผีวจิตใจ ไม่นอญญาติให้ออกไปเล่น หรือทำอะไรที่ตนต้องการตั้งแต่เล็กจนโต ตลอดเรื่องนั้นทั้งพ่อและลูกก็ไม่เคยมีฉากที่จะพูดคุยต่อกันเลย ด้วยความที่พ่อชอบบังคับให้ลูกนั้นวาดรูป ลูกเลยต้องการที่จะทำลายมือตนเองเพื่อที่ไม่สามารถจะวาดรูปได้อีก เห็นได้จากฉากที่ เอามือไปชูดกับผนัง และฉากที่พยายามเอามือเข้าไปในจักรเย็บผ้า แต่พ่อเข้ามาเห็นพอดีจึงห้ามไว้ทัน ทั้งสองนั้นต่างขัดกันตลอดมา เพราะทุกเรื่องที่พ่อเป็นคนจัดการให้ ลูกก็จะเห็นแย้งไปในทุกเรื่อง เมื่อโตขึ้นเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น ลูกก็ไม่เรียนหนังสือ หลอกพ่อแม่ว่ายังเรียนอยู่ แต่จริงๆแล้วขายรูปวาดหาเงินแทน จนวันหนึ่งพ่อรู้ความจริง จึงทะเลาะกัน และพ่อก็ห้ามไม่ให้ไปไหน จนมีเพื่อนมาชวนจะไปกวางเจา ลูกชายก็หนีไป และก่อนหน้านั้น ลูกชายแอบมีแฟนซึ่งแฟนก็หนีไปด้วยกัน แต่พ่อรู้ความจริงว่าลูกจะหนีไป จึงรีบตามไปที่รถไฟ ตามตัวลูกชายกลับมาทัน แฟนของลูกชายพอรู้ว่าท้องก็ส่งจดหมายมา แต่แม่เป็นคนรับ จึงจัดการให้พ่อพาผู้หญิงไปทำแท้ง เมื่อลูกชายรู้ก็ต่อว่าพ่อ จนทะเลาะกันใหญ่โต ลูกชายต่อว่าพ่อและปล้กพ่อล้มลง และ หนีออกไปจากบ้าน พ่อรีบออกไปตามกลับมา ในฉากนี้เป็นฉากที่พ่อออกไปตามลูกชายที่ลานน้ำแข็ง ลูกวิ่งหนีพ่อ พ่อก็วิ่งตามจนพ่อตกลงไปในน้ำ ในตอนนี้ลูกชายคูลังเลที่จะช่วย แต่สุดท้ายแล้วก็ช่วยพ่อขึ้นมา

เมื่อลูกชายโตขึ้นมีภรรยา แม่กับพ่อหย่ากัน (เนื่องจากแม่ต้องการบ้าน เป็นการหย่ากันหลอกๆ) พ่อกับแม่แยกกันอยู่ ทั้งสองก็แก่ลง ภรรยาของลูกท้อง แต่ลูกชายนั้นอยากให้ทำแท้ง จึงบอกกับพ่อแม่ แต่พ่อแม่ต้องการให้ลูกมีหลานให้ พ่อกับลูกนั้นทะเลาะกันมาตลอดตั้งแต่เด็กจนโต จนพ่อคิดว่าการที่ลูกชายนั้นไม่ยอมมีหลานให้ เพราะต้องการแกล้่งพ่อ เอาชนะพ่อ แต่สุดท้ายลูกชายก็อธิบายให้พ่อฟัง “ตกลงจะทำแท้ง ผมรู้ว่าทำให้พ่อใจสลาย แต่ที่ทำไม่ได้คืออยากต่อต้านพ่อ แต่แค่ยังไม่พร้อมที่จะเป็นพ่อแม่คน การเป็นพ่อแม่ที่ดีมันสำคัญมาก ถ้ายังรับผิดชอบไม่ได้ก็ยังไม่อยากมีลูก”

แม้ว่าตอนเด็กๆ ลูกอาจจะต่อต้านการวาดรูป แต่เมื่อโตขึ้นลูกก็อาศัยการวาดรูปจนเป็นจิตรกรที่มีชื่อเสียง มีการจัดงานนิทรรศการเป็นของตนเอง ในวันงานก็ได้ฝากบัตรเชิญให้พ่อมาดู ลูกนั้นวาดรูปพ่อ ซึ่งจัดแสดงในงานด้วย ในเย็นวันนั้นทุกคนทานข้าวพร้อมหน้ากัน ฉลองยินดีให้กับลูกชาย

เนื่องจากพ่อกับแม่แยกกันอยู่ มีสองครั้งที่แม่ให้ลูกไปดูพ่อที่บ้าน เนื่องจากโทรไปแล้วพ่อไม่รับ ครั้งแรกพบว่าพ่อมาจนหมดสติ ส่วนครั้งที่สองนั้นไม่พบพ่อแล้ว เนื่องจากพ่อได้ย้ายออกไป ทุกคนก็หาเบาะแสภายในบ้าน เพื่อจะรู้ว่าพ่อหายไปไหน จนพบเทปที่พ่ออัดเสียงไว้ โดยมีใจความที่พ่อกล่าวถึงลูกก็คือ “ในตอนเด็กพ่อรู้ว่าแกชิงชังพ่อของแก พ่อต้องขอโทษด้วย ตอนพ่อกลับมาพบแก พ่อสาบานว่าพ่อจะทำทุกอย่างเพื่อแก พ่ออยากให้แกคิดว่าคนที่รักแกที่สุดคือพ่อของเขา แต่พ่อไม่รู้วิธีรักลูกและสอนลูกไปด้วย พ่อรู้อย่างเดียวคือวิธีของพ่อคือบังคับลูกให้ลูกทำตามใจพ่อ แกพูดกับพ่อไม่ใช่พ่อที่ดี ชีวิตพ่อล้มเหลว พ่อรู้ว่าแกเกลียดพ่อ ตั้งแต่ยังเล็กพ่อบังคับให้วาดรูป พ่อคิดแล้วว่าพ่อคิดถูก แกมีพรสวรรค์ จะเป็นจิตรกรที่เก่งกว่าพ่อ มันไม่ง่ายเลยที่จะเป็นพ่อที่ดี พ่อเข้าใจดี แต่ว่าพ่อไม่รู้ความหมายของคำว่าพ่อ พ่อหวังว่าในวันข้างหน้า ชีวิตจะให้คำตอบนั้นกับแก พ่อหวังว่าซักวันแกจะทำได้ดีกว่า” และพ่อยังทิ้งท้ายว่าไม่ต้องตามหาพ่อ ต่อมาอีกห้าปีลูกชายกับภรรยาก็มีลูกด้วยกัน

2. Shower เจ้าพ่อโรงอาบน้ำ

ในภาพยนตร์แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของพ่อลูกที่ถือว่าไม่แยแ่และก็ไม่ดีนัก พ่อมีลูกชายสองคน คนโตชื่อต้าหมิง ส่วนคนเล็กชื่อเอ้อหมิง ลูกชายคนเล็กเป็นปัญญาอ่อน ลูกชายคนโตออกจากบ้านไปทำงานและมีครอบครัวในเมือง ส่วนลูกคนเล็กอยู่ที่บ้านช่วยกิจการของพ่อ พ่อเป็นเจ้าของโรงอาบน้ำในชุมชนแห่งหนึ่ง

เนื่องจากลูกชายคนโตออกจากบ้านไปทำงานในเมือง นานๆ จะกลับมาบ้าน น้องชายจึงเขียนจดหมายให้พี่ชาย โดยการวาดรูปเขียนเป็นนัยเหมือนพ่อไม่สบาย ลูกชายคนโตจึงรีบกลับมาเยี่ยมที่บ้าน เพราะนึกว่าพ่อเป็นอะไร แต่จริงๆ แล้ว พ่อและน้องสบายดี จากนั้นลูกชายจึงขอตัวกลับในอีกไม่กี่วันแต่ก็มีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์เกิดขึ้น ทำให้ลูกชายคนโตไม่ได้กลับ

เมื่อพ่อเห็นจดหมายที่น้องส่งไปจึงรู้ว่าที่ลูกชายคนโตกลับมาทีเพราะนึกว่าพ่อเป็นอะไรไป และก็เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ลูกชายคนโตยังไม่ได้กลับ เนื่องจากวันที่ออกไปซื้อตั๋วกลับ น้องชายคนเล็กของตามไปด้วย ระหว่างกำลังซื้อตั๋วเครื่องบิน น้องชายก็หายไป ทำให้ทุกคนตามหากัน จนทำให้ลูกชายคนโตกับพ่อทะเลาะกัน

พ่อคิดว่าลูกชายไม่ได้อยากกลับมาเยี่ยมตนจริงๆ เพียงแค่กลับมาดูว่าตนตายหรือยัง พ่อทำโรงอาบน้ำทำงานที่รักมาชั่วชีวิต แต่ลูกชายคนโตอยากได้เงินจึงเข้าไปหางานในเมืองท่า พ่อยังได้กล่าวอีกว่า พ่อเสียลูกชายแค่คนเดียว พ่อทนได้ แต่ถ้าเสียทั้งคู่พ่อทนไม่ได้ แต่ในที่สุดลูกชายคนเล็กก็กลับมา และลูกชายคนโตก็ยังไม่ได้กลับ ในคืนนั้นเองฝนตกหนักมาก ทำให้กลางดึกพ่อออกไปซ่อมหลังคา ลูกชายคนโตก็ออกไปช่วย ทำให้เช้าวันรุ่งขึ้นพ่อป่วย ลูกชายทั้งคนก็ช่วยกันดูแลพ่อ ทุกคืนพ่อกับลูกชายคนเล็กจะออกไปวิ่งออกกำลังกาย และในคืนนี้ลูกชายคนโตก็ขอไปด้วย พร้อมบอกกับพ่อว่าต่อไปจะมาเยี่ยมพ่อบ่อยๆ พ่อก็เลยขอโทษที่วันก่อนพูดไม่ดี ตอนนั้นกำลังโกรธ และบอกให้คราวหน้าพากรรยามาหาพ่อด้วย และในคืนเดียวกันนี้ พ่อนอนแช่อยู่ในโรงอาบน้ำ และพ่อก็จากไปอย่างสงบ มีการจัดงานศพตามพิธีกรรมให้พ่อ ลูกชายคนเล็กทำใจไม่ได้ ทำทุกอย่างเหมือนเดิมจะเปิดโรงอาบน้ำ แต่ก็ถูกพี่ห้ามไว้ เพราะชุมชนนี้กำลังจะโดนรื้อ พี่ชายจึงคิดที่จะเอน้องชายไปฝากไว้กับสถานที่รับเลี้ยง เพราะยังไม่กล้าที่จะเอน้องกลับไปเจอภรรยา แต่สุดท้ายก็ต้องกลับมารับน้อง แม้ภรรยาจะรับไม่ได้ที่จะให้เอน้องไปอยู่ด้วยก็ตาม

พ่อรักที่นี่มาก รักโรงอาบน้ำ รักชุมชน แต่ลูกชายคนโตกลับไม่เห็นคุณค่าของมัน แต่การกลับมาของลูกชายคนโตคราวนี้ก็ทำให้เขาเองได้พบเจออะไรหลายอย่างที่เขาไม่เจอมานาน เนื่องจากโรงอาบน้ำของพ่อเป็นเหมือนที่ชุมนุมของชาวบ้าน มาพบปะสังสรรค์กัน ทุกคนมีความสุขที่เข้ามาใช้บริการที่นี่ รวมถึงพ่อเองด้วย

3. Can you hear me sing? พ่อจ๋าอย่าร้องไห้

เป็นเรื่องราวของลุงไบบ่คนหนึ่งมีอาชีพเก็บขวด ของเก่า ขาย วันหนึ่งได้พบกับเด็กทารกซึ่งมีคนนำมาทิ้งไว้ ลุงไบบ่พบจึงเก็บเด็กคนนั้นมาเลี้ยง ลุงไบบ่อาศัยอยู่กับภรรยา ซึ่งภรรยาของลุงไบบ่ไม่พอใจมากที่ลุงเก็บเด็กมาเลี้ยง จนได้หนีลุงไป ลุงเลยต้องเลี้ยงดูเด็กคนนี้อย่างดีตลอด ลุงรักและดูแลเด็กคนนี้อย่างที่แท้จริง

ความสัมพันธ์ของทั้งสองนั้น ถือว่าค่อนข้างดี ลุงรักและดูแลเด็กคนนี้อย่างที่แท้จริง และลูกสาวนั้นเป็นเด็กดีน่ารัก รักและดูแลลุงเป็นอย่างดีเช่นกัน แต่เมื่อเด็กคนนี้โตขึ้น เธอมีอาชีพเป็นนักร้องในคลับเล็กๆ แต่อยู่มาวันหนึ่งก็มีคนมาเจอเธอ และพาเธอเข้าสู่วงการ และนี่ก็เป็นจุดเปลี่ยนของความสัมพันธ์ของทั้งสองคน

เธอเพียงคิดว่าอยากจะทำงานหาเงินมาได้มากๆ เพื่อซื้อบ้านและดูแลลุงได้ การที่เธอเป็นนักร้องที่มีชื่อเสียง ทำให้เธอต้องปิดบังความจริง ว่าลุงไบบ่เป็นพ่อของเธอ และเธอก็ไม่ได้ดูแลลุงไบบ่อย่างเคย จนลุงไบบ่เริ่ม

แก่ลง และจิตใจก็แยลงเรื่อยๆ พร้อมกับลุบป่วย จนวันหนึ่งที่เธอต้องขึ้นคอนเสิร์ตใหญ่ เป็นวันเดียวกับที่ลุบล้มป่วยลง และเธอก็มาดูใจลุบไปไม่ทัน ลุบได้เสียชีวิตลงแล้ว

4. Punished แค้นคลั่งล้างโคตร

เป็นภาพยนตร์ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของพ่อลูกที่ไม่ดีนัก โดยความสัมพันธ์ของพ่อลูกในภาพยนตร์เรื่องนี้ แบ่งออกเป็น ความสัมพันธ์ของพ่อกับลูกสาว และ ลูกชาย แต่จะเน้นไปที่ความสัมพันธ์ของพ่อกับลูกสาวมากกว่า

ผู้เป็นพ่อเป็นเศรษฐี มีลูก 2 คน ลูกสาว มีนิสัยค่อนข้างดีอีร้น ส่วนลูกชาย มีนิสัยนิ่งๆเจิบๆ พ่อเป็นคนอารมณ์ค่อนข้างร้อน พ่อมีภรรยาใหม่ เนื่องจากภรรยาเก่าเสียชีวิต อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ลูกสาวค่อนข้างดีอีร้น และมักจะไมยอมพ่อ โดยเปิดเรื่องมา เป็นฉากที่พ่อเดินทางไปโบลิเวีย ซึ่งเป็นสถานที่ที่ลูกสาวต้องการจะไป ก่อนที่จะถูกจับตัวไป ความสัมพันธ์ของทั้งสองอาจไม่ได้มีมากนักในภาพยนตร์ เนื่องจาก เปิดฉากมาไม่นานนัก ลูกสาวก็โดนจับตัว และถูกฆ่า แต่ตอนที่สะท้อนความสัมพันธ์ที่ไม่ดีของพ่อและลูกสาว คือ ในคืนวันเกิดของภรรยาใหม่พ่อ ขณะที่กำลังรับประทานอาหารร่วมกัน ลูกสาวบอกกับพ่อว่าตนต้องการไปโบลิเวีย แต่พ่อกลับหวาดและบอกไม่ให้ลูกสาวเลิกยาก่อนจะพาลูกสาวไปเลิกยา และมีปากเสียงกัน จนกระทั่งเช้าวันรุ่งขึ้น พ่อจับได้ว่าลูกสาวจะออกไปข้างนอก แต่ลูกอ้างว่าจะไปค้างบ้านเพื่อน แต่พอรื้อกระเป๋าและเจอพาสปอร์ต จึงรู้ว่าลูกจะเดินทางไปต่างประเทศ จึงฉีกพาสปอร์ตทิ้ง และพบว่าลูกขโมยสร้อยคอของภรรยาใหม่ที่พ่อซื้อให้เป็นของขวัญวันเกิด จึงต่อว่าและบอกไม่ให้เลิกยาและอยากจะไปไหนก็ไป และมีปากเสียงกัน ลูกสาวบอกว่าหลังจากที่แม่ของเธอตาย พ่อก็เลี้ยงดูแบบทิ้งๆขว้างๆ แล้วก็วิ่งหนีออกไป จากการที่เธอหนีออกจากบ้านไปนั้น ทำให้เธอถูกลักพาตัวไป ซึ่งในตอนแรกเมื่อรู้ว่าลูกสาวถูกลักพาตัวไปก็ไม่เชื่อ เพราะคิดว่าลูกสาวต้องการขอเงิน พ่อนั่นได้กล่าวกับลูกน้องคนสนิทว่าลูกสาวของตนไม่เคยจะเห็นค่าอะไร พ่อบอกพยายามจะคุยดี แต่คุยทีไร ลูกสาวก็มักจะขี้โมโหพ่อ แล้วก็ถึงเอยด้วยการทะเลาะกัน กลับกัน ก็มีฉากที่ ลูกสาวคุยกะลูกน้องคนสนิทของพ่อว่า พ่อเอาแต่สั่งๆ ไม่เคยฟัง ลูกสาวตัดพ่อ และหาว่าพ่อนั้นไม่มีเหตุผล พ่อให้ลูกน้องคนสนิท ออกตามสืบหาเบาะแส และก็พบว่าลูกสาวของตนถูกฆ่าตายแล้ว จากนั้นก็ให้ลูกน้องคนสนิทจัดการกับทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้ลูกสาวเขาตาย เหมือนที่ลูกสาวเขาโดนกระทำ

จากที่กล่าวไปจะเห็นได้ว่า พ่อรักลูกสาวมาก แต่การแสดงออกนั้นอาจไม่ใช่อย่างที่ลูกสาวอยากให้เป็น จึงทำให้ทุกอย่างลงเอยเช่นนี้ ในตอนสุดท้าย พ่อนึกถึงอดีตตอนเด็กของลูกสาว ทำให้ พี่เลี้ยงของลูกสาวที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการถูกลักพาตัวของลูกสาวเช่นเดียวกันไม่ถูกฆ่าเหมือนคนอื่น เพราะ เธอก็มีลูกสาวเช่นกัน ในฉากสุดท้าย พ่อได้เดินทางไป โบลิเวีย และนำกระดูกของลูกสาวไปที่นั่นด้วย เหมือนเป็นการพาลูกสาวมายังที่ที่เธออยากมาในตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ ส่วนความสัมพันธ์ของพ่อกับลูกชาย พ่อบังคับให้ลูกชายเรียนหมออย่างที่ตนต้องการ แต่ในความเป็นจริงลูกชายต้องการเรียนเกี่ยวกับดนตรี แต่ตอนสุดท้ายแล้วพ่อก็ยอม อาจเป็นเพราะนึกถึงเรื่องของลูกสาว เลยย้อนกลับมาคิดถึงเรื่องนี้

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรที่ปรากฏในภาพยนตร์

ภาพยนตร์ทั้ง 4 เรื่อง ที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาล้วนเป็นภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรทั้งสิ้น โดยสองเรื่องแรกเป็นภาพยนตร์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรชาย และสองเรื่องหลังเป็นภาพยนตร์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรสาว ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรชายในเรื่องแรกก่อน และเรื่องอื่นตามลำดับ

Sunflower รักเสมอครับพ่อ (2005) กำกับโดย Zhang Yang ภาพยนตร์เรื่องนี้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรชายอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ดี บิดากับบุตรชายตั้งแต่เปิดเรื่องมาก็ขัดแย้งกับบิดาตลอด ด้วยการใช้อำนาจในความเป็นพ่อบังคับให้บุตรชายทำในสิ่งที่ตนต้องการตั้งแต่ยังเล็กจนโต โดยบุตรชายก็จะขัดแย้งด้วยวิธีต่างๆมากมาย แม้ว่าภาพยนตร์จะแสดงให้เห็นว่าครอบครัวของเขาเป็นครอบครัวที่อยู่ในสังคมจีนโบราณ ที่บิดาจะอยู่ในตำแหน่งสูงสุดและบุตรก็ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของบิดาก็ตาม และการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของบิดาอย่างที่ปรากฏในภาพยนตร์ถือเป็นการขาดความเคารพในตัวบิดา ในภาพยนตร์สะท้อนให้เห็นถึงความรักและความเกลียด ซึ่งบิดานี้รักบุตรชายมาก แต่เขาใช้วิธีในการแสดงความรักและการสอนผิด เพราะเขาคิดว่าจะทำทุกอย่างให้ดีที่สุด เพื่อทดแทนช่วงเวลาที่เขาไม่ได้ดูแลบุตรชายตอนที่บุตรชายยังเล็ก ด้วยความที่เขาต้องการทำในสิ่งที่เขารักนั่นคือการวาดรูปแต่เมื่อเขาไม่สามารถใช้การได้คืออย่างเดิม จึงคิดที่จะให้บุตรชายสานฝันต่อจากตน แต่วิธีการที่บุตรใช้นั้น กลับทำให้บุตรมีความเกลียดชังในตัวบิดามากขึ้น เพราะบิดามักจะบังคับบุตรอยู่เสมอๆ ไม่อนุญาตให้บุตรนั้นทำอะไรตามที่บุตรต้องการ และทั้งสองนั้นมีความขัดแย้งกันมาตลอด โดยเฉพาะเมื่อเวลาผ่านไปความขัดแย้งนั้นก็เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ แต่ทั้งสองก็ไม่เคยและพยายามที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ของทั้งสองไว้ จนกระทั่งเมื่อบุตรชายนั้นโตขึ้นจนมีครอบครัว และเป็น

ช่วงเวลาที่บุตรได้แสดงความคิดเห็นและทำให้บิดารู้ว่าการแสดงความรักของเขาที่มีต่อบุตรนั้นผิดมาตลอด ทำให้บิดานั้นตัดสินใจที่จะหายตัวไปจากบุตรชายและครอบครัว แต่จากภาพยนตร์ก็ได้ทำให้รู้ว่าบิดานั้นก็ยังคงเฝ้าดูบุตรชายอยู่ห่างๆ สะท้อนให้เห็นว่าทั้งสองนั้นไม่สามารถที่จะรักษาความสัมพันธ์ระหว่างทั้งคู่ไว้ได้ และบิดาก็ไม่เลือกที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ของตนกับบุตรต่อไป

Shower เจ้าพ่อโรงอาบน้ำ (1999) กำกับโดย Zhang Yang ภาพยนตร์เรื่องนี้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรชาย โดยในภาพยนตร์บิดามีบุตรชายสองคนซึ่งผู้วิจัยจะขอเน้นที่บุตรชายคนโตเป็นหลัก และจะขอกล่าวถึงบุตรชายคนเล็กซึ่งไม่ให้รายละเอียดมากนักคือ บิดากับบุตรชายคนเล็กจะมีความสัมพันธ์ที่ดีมากกว่าบุตรชายคนโต เนื่องจากบุตรชายคนเล็กอยู่ที่เมืองบ้านเกิด และช่วยงานบิดาอยู่ที่บ้าน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบิดามาตลอด ส่วนบุตรชายคนโต ออกไปทำงานในเมือง ใช้ชีวิตกับครอบครัวของเขา โดยไม่ค่อยได้กลับมาเยี่ยมบิดาและน้อง และมีความสัมพันธ์กับบิดาที่เป็นไปแบบดีและไม่ดีสลับกันไปมา เนื่องจากการที่บุตรชายคนโตออกไปอยู่ที่อื่นทำให้ไม่มีความสัมพันธ์กับบิดาแบบเท่าที่ควร และดีเท่ากับบุตรชายคนเล็ก ซึ่งสามารถเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของบุตรทั้งคู่กับบิดาได้ว่า การที่มีความสัมพันธ์กับครอบครัวนั้นถือเป็นการพัฒนาตนเองได้ เพราะเมื่อบุตรชายคนโตกลับมาที่มีความสัมพันธ์กับครอบครัว เขาก็ได้พัฒนาตนเอง ทำให้เขาได้เปรียบเทียบชีวิตตนเองตอนที่อยู่ในเมือง กับตอนที่อยู่ที่บ้าน สังคมตอนที่เขาอยู่ที่บ้านเป็นไปอย่างสงบ ไม่วุ่นวาย และอบอุ่นด้วยความที่บ้านของเขาทำกิจการเกี่ยวกับ โรงอาบน้ำทำให้บ้านของเขาเป็นสังคมเล็กๆในท้องถิ่นที่มีแต่ความอบอุ่น รักใคร่กลมเกลียวของเพื่อนบ้าน และทำให้เขาได้มองย้อน ไปถึงตนเองที่ไม่ยอมเปิดเผยสถานะครอบครัวใดๆให้กับภรรยาของเขา แต่การกลับมาที่มีความสัมพันธ์กับครอบครัวของเขาครั้งนี้ทำให้เขาได้พัฒนาตนและกล้าที่จะบอกความจริงกับภรรยาว่าน้องชายของเขาเป็นปัญญาอ่อน แม้ว่าการกลับมาของเขาครั้งนี้จะมีเหตุการณ์ที่น่าเศร้าใจเกิดขึ้นนั่นก็คือ การเสียชีวิตของบิดาของเขา ถึงแม้จะเป็นการสะท้อนว่าเขาไม่สามารถรักษาความสัมพันธ์ของเขาต่อบิดาไว้ได้ แต่ความจริงแล้วทั้งสองได้กลับมาที่มีความสัมพันธ์กัน และก็รักษาไว้ได้ เพียงแค่สามารถรักษาได้ในเวลาระยะสั้นและดีที่สุดแล้ว แต่ก็ทำให้เขาได้พัฒนาและรักษาความสัมพันธ์ของเขาต่อบุตรชายไว้ได้

Can you hear me sing? พ่อจ๋าอย่าร้องไห้(1983) กำกับโดย Yu Kang Ping เป็นภาพยนตร์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรสาว ซึ่งทั้งสองแม้จะไม่ได้เป็นบิดาและบุตรกัน โดยสายเลือดอย่างแท้จริง แต่ทั้งสองก็มีความรักและความสัมพันธ์ที่ดีเหมือนกับเป็นบิดาและบุตรกันอย่างแท้จริง จากภาพยนตร์ทั้งคู่มี

ความสัมพันธ์ที่ดีกันมาตลอดจนกระทั่งบุตรสาวโตขึ้น และได้เข้าวงการบันเทิงทำให้ไม่มีเวลาได้ดูแลปรนนิบัติทำหน้าของบุตรที่ดีต่อบิดาอย่างที่เคย เพราะเธอได้ทุ่มเทเวลาทั้งหมดให้กับงาน จนไม่มีเวลาแม้กระทั่งมาเยี่ยมดูแลบิดาของเธอ จากความสัมพันธ์ของทั้งคู่ที่เป็นไปด้วยดีก็เริ่มแย่งๆ ไปพร้อมๆ กับความชราของบิดา และด้วยจิตใจของบิดาที่เริ่มแย่ง เนื่องจากการที่บุตรสาวเป็นคนในวงการเธอไม่สามารถเปิดเผยเรื่องราวของครอบครัวได้ว่าบิดาของเธอเป็นใคร บิดาได้รับเรื่องราวกระทบกระเทือนทางจิตใจหลายอย่างเป็นเหตุให้บิดาเริ่มป่วย จนอาการเริ่มหนักขึ้น และเสียชีวิตลง โดยที่บุตรสาวก็มาดูแลบิดาไม่ทัน เธอยังไม่มีโอกาสได้ดูแลบิดาเป็นอย่างดี เพราะเธอนั้นต้องการที่จะทำงานและหาเงินได้มากๆ เพื่อมาให้บิดาของเธอ แต่แท้จริงแล้วสิ่งที่บิดาเธอต้องการ คือเธอเท่านั้น เพราะก่อนที่จะเก็บเธอมาดูแล บิดาก็มีอาชีพเก็บของเก่าขาย และก็เลี้ยงดูเธอมาด้วยอาชีพที่ไม่ได้มีเงินทองอะไรมาก แต่เพียงแค่ว่าความสุขที่ได้อยู่กับบุตรสาวที่เขารักเท่านั้น ที่เขาต้องการ แต่การที่เธอคิดว่าการมีเงินทองมากมายจะทำให้บิดาของเธอมีความสุขทำให้เธอไม่ได้ทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ และยังสะท้อนให้เห็นว่าเธอเองไม่สามารถรักษาความสัมพันธ์ของเธอกับบิดาไว้ได้ ความสัมพันธ์ของทั้งสองเกินที่ปรับทำให้สิ่งเดียวที่เธอทำได้ในตอนสุดท้ายคือชดเชยในความผิดพลาดโดยการเล่าเรื่องของพ่อผ่านบทเพลง

Punished แค้น คลั่ง ล้าง โศคร (2011) กำกับโดย Law Wing Cheong เป็นภาพยนตร์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของบิดากับบุตรสาว ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ดี ตั้งแต่เปิดเรื่อง จะเห็นการทะเลาะกันของบิดาและบุตรสาวอยู่เสมอ เพราะบุตรสาวเกรง เนื่องจากจากการที่ต้องการต่อต้านบิดา ที่แต่งงานใหม่ และไม่ได้ดูแลเธออย่างต่ออย่างที่เคยเป็นก่อนที่มารดาของเธอจะเสียชีวิต บิดาของเธอเป็นเศรษฐีคนหนึ่งที่ชอบใช้อำนาจ เขาใช้อำนาจในการจัดการสิ่งต่างๆ เห็นได้จากการที่บิดาใช้อำนาจกับบุตร ภรรยาใหม่ ลูกน้อง เป็นต้น การทะเลาะกันของบิดาและบุตรนั้นทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันมากขึ้น จนกระทั่งบุตรสาวหนีออกจากบ้านและถูกลักพาตัว และถูกฆ่าจนเสียชีวิตในที่สุด ทั้งสองไม่มีการพัฒนาตนเองเพื่อที่จะรักษาความสัมพันธ์ของทั้งสองไว้ ซึ่งการที่ลูกเสียชีวิตเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าบิดาไม่สามารถรักษาความสัมพันธ์ที่ดีของเขาและบุตรสาวไว้ได้ แต่บิดาได้ชดเชยในสิ่งที่ทำผิดพลาดต่อบุตรสาวไว้ โดยการแก้แค้น กับคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตของบุตรสาวเขา เขายังได้ชดเชยโดยการนำกระดูกของบุตรสาวไปยังสถานที่ที่เธออยากไปก่อนที่จะเสียชีวิต และเมื่อบุตรสาวได้เสียชีวิตไปทำให้บิดารู้และได้พัฒนาตนเองเปลี่ยนไปจากตอนแรกที่เป็นคนใช้อำนาจ กลายเป็นคนที่ปล่อยวางไม่ใช้อำนาจแบบที่เขาเคยทำ และในภาพยนตร์ก็ยังคงแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรชายอีกคู่หนึ่ง คือ คู่บิดาที่รับบทเป็นลูกน้องของบิดาในคู่แรก ซึ่งทั้งคู่ก็มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีเช่นกัน แต่

ไม่ได้เกิดเป็นความขัดแย้งรุนแรงเท่ากับคู่แรก ด้วยการที่บิดาและบุตรคู่นี้ไม่ได้มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่บุตรได้เกิดมา ทำให้ไม่มีการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกัน แต่บิดาก็ได้ทำหน้าที่ที่ดีเท่าที่เขาจะทำได้ คือเขาดูแลบุตรอยู่อย่างห่างๆ ไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับบุตร เนื่องจาก การที่เขารับอาชีพเป็นคนดูแลเศรษฐกิจคนดังกล่าว และมีคดีมากมาย เป็นคนที่มีคดีติดตัวมาก่อน และเขาเคยกล่าวไว้ว่า “ถ้าบุตรเห็นตัวอย่างที่เลว จะดีได้อย่างไร” อาจเป็นเช่นนี้ที่เขาทำได้แค่เพียงดูแลบุตรได้เพียงแค่ว่าที่เขาสามารถทำได้

ลักษณะความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรจากหลักคำสอนของขงจื้อและภาพยนตร์จีน

หลักคำสอนของขงจื้อที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น เมื่อผู้วิจัยได้นำมาศึกษาประกอบกับลักษณะความสัมพันธ์ของบิดากับบุตรที่ปรากฏในภาพยนตร์จีน ได้พบว่า ทั้งสองมีความแตกต่างกัน เนื่องจากในหลักคำสอนมีหลักปฏิบัติต่างๆมากมายที่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม แต่ในความเป็นจริงของสังคมที่สะท้อนออกมาจากภาพยนตร์จีน เห็นได้ว่าการปฏิบัติตามหลักนั้นเป็นเรื่องที่ยาก เนื่องจากการดูแลรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นเป็นไปได้ยากที่จะออกมาสมบูรณ์ตามหลักคำสอน

จากการศึกษาภาพยนตร์จีนทั้ง 4 เรื่อง ทำให้ทราบว่า การรักษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ใช่งานง่ายที่แต่ละคนในครอบครัวจะแสดงออกและทำหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์และดีเพียงพอ เพราะการที่มนุษย์นั้นมีเงื่อนไขมากมายในการดำรงชีวิต ไม่ได้มีเพียงแต่การทำหน้าที่ภายในครอบครัวให้สมบูรณ์เท่านั้น แต่มีความซับซ้อนมากมาย เกิดความขัดแย้งภายในตนเองได้ เมื่อมนุษย์ทุกคนต้องการดำรงตนให้ดีพร้อมทั้งในครอบครัวและสังคม ทำให้บางครั้งการแสดงออกต่อครอบครัวและสังคมอาจจะไม่เต็มที่สมบูรณ์ เมื่อต้องปฏิบัติตนให้ดีพร้อมทั้งกับคนในครอบครัวและผู้อื่น ทำให้การรักษาความสัมพันธ์ต่อกันภายในครอบครัว การแบกรับความสัมพันธ์ในบางครั้งอาจจะเป็นเรื่องที่ยากสำหรับมนุษย์คนหนึ่ง

การเป็นบุพการีที่ดี

การที่จะเป็นบุพการีที่ดี มีเงื่อนไขหลายอย่างที่กำหนด เพราะบางครั้งการคิดว่าสิ่งนี้ถูกหรือผิด เป็นเรื่องที่ยากได้ยาก กับการปฏิบัติต่อบุคคลในครอบครัว เช่น จากเรื่อง “Sunflower รักเสมอครับพ่อ” การแสดงความรักของบิดาที่เขาคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุดที่เขาจะทำได้กับบุตรได้ แต่ความเป็นจริงแล้วไม่ได้เป็นอย่างที่เขาคิด เพราะเขาใช้การบังคับมากำหนดให้บุตรทำในสิ่งที่เขาต้องการ ซึ่งตามหลักของขงจื้อแล้วบิดาควรมีความเมตตาต่อบุตร การปฏิบัติเช่นในภาพยนตร์ทำให้บุตรและเขาเกิดความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกันอย่างมาก

กลายเป็นความขัดแย้งที่หนักหนา เกินกว่าจะปรับแก้ไข ดังที่เห็นในภาพยนตร์ “Punished แค้นคลั่งล้างโคตร” เช่นกัน การปฏิบัติของบิดาต่อบุตรสาว ทำให้ทั้งสองเกิดความสัมพันธ์ที่ไม่ดี เช่นกัน และในท้ายที่สุดก็เกิดความผิดพลาดและสูญเสีย

จากหลักคำสอนของขงจื๊ออาจไม่เห็นข้อปฏิบัติของบิดาต่อบุตรมากนัก แต่ตามที่ปรากฏในภาพยนตร์ จะเห็นว่าผู้เป็นบิดามักจะมีอำนาจเหนือบุตรเสมอและใช้อำนาจนั้นในทางปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง นำมาซึ่งความผิดพลาดและสูญเสียดังที่กล่าวไปในข้างต้น

การเป็นบุตรที่ดี

การที่จะเป็นบุตรที่ดี ก็มีเงื่อนไขหลายอย่างเช่นกันเป็นตัวกำหนด ขงจื๊อได้มีคำสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของบุตรที่ดี โดยได้กล่าวว่า “ในการรับใช้บิดามารดา บุตรอาจทัดทานท่านได้แต่ให้ทำอย่างสุภาพ เมื่อเห็นว่าบิดามารดาไม่ทำตามคำแนะนำ บุตรยังต้องแสดงความเคารพให้มากขึ้น แต่ไม่ละทิ้งเป้าหมายของตน หากแม้บิดามารดาลงโทษบุตร บุตรจะไม่ปริปากบ่น”

(คัมภีร์ขงจื๊อ 4:17)

แต่เมื่อศึกษาถึงภาพยนตร์ “Sunflower รักเสมอครับพ่อ” และ “Punished แค้น คลั่ง ล้าง โคตร” เห็นว่าแตกต่างกับหลักคำสอนที่ขงจื๊อกล่าวไว้ เนื่องจาก บุตรของทั้งสองเรื่องไม่ได้ให้ความเคารพบิดาในการคัดค้าน และไม่ได้แสดงกริยาอย่างสุภาพต่อบิดา และในตอนสุดท้ายที่กล่าวไว้ว่า หากแม้บิดามารดาลงโทษ บุตรจะไม่ปริปากบ่น แต่จากภาพยนตร์แล้ว ไม่ได้เป็นไปตามที่กล่าวไว้ในหลักคำสอนเลย

การปฏิบัติตนเป็นบุตรที่ดี การแสดงความกตัญญูของบุตรต้องมีหลักสำคัญก็คือ “ความเคารพ” เนื่องจากการทำหน้าที่ปรนนิบัติบิดามารดา บุตรที่ดีไม่เพียงแต่ทำเพราะเป็นเพียงหน้าที่ หากการแสดงความกตัญญูทำไปเพราะเห็นเป็นหน้าที่ หรือเพราะตอบแทนคุณท่านบ้าง ก็ถือเป็นการแสดงความกตัญญู แต่จะเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดาอย่างสมบูรณ์ไม่ได้ หากขาดหลักสำคัญข้อนี้ไป เพราะขงจื๊อได้กล่าวไว้ว่า หากปรนนิบัติดูแลบิดามารดา เพียงเพราะเป็นหน้าที่ ก็ไม่ต่างอะไรกับการดูแลสัตว์เลี้ยง ที่เราเพียงแค่นำอาหารให้ ภาพยนตร์ที่แย้งกับหลักคำสอนข้อนี้ ก็คือ “Can you hear me sing ? พ่อจ๋าอย่าร้องไห้” หากศึกษาจากภาพยนตร์แล้ว แม้การที่บุตรจะเป็นคนดี ดูแลบิดาได้ดี แต่เมื่อวิเคราะห์ดูแล้วบุตรในเรื่องนี้ ได้ทำหน้าที่ของบุตร

ไม่สมบูรณ์ตามหลักคำสอนของขงจื้อ เนื่องจากการดูแลบิดาไม่ใช่แค่การหาสิ่งของต่างๆ หรือเงินมาให้เท่านั้น ต้องมีความเคารพ อย่างที่ขงจื้อได้สอนไว้ ดังคำสอนที่ว่า “อันเลี้ยงบิดามารดา จะให้แต่สิ่งของเหมือนเลี้ยงสัตว์มีสุนัขเป็นต้นนั้น ก็ยังไม่ถือว่ามิดกตัญญูก่อน ก่อนใดใจรักใคร่ให้มากตั้งใจปรนนิบัติโดยคำพร จึงเรียกว่ามิดกตัญญู”

ความคิดพลาดที่เกิดขึ้นจากภาพยนตร์ทั้ง 4 เรื่อง ของบิดาและบุตร เมื่อเกิดการผิดพลาดทำให้ทุกคนต่างเรียนรู้ ปรับเปลี่ยน และพัฒนาได้ จากภาพยนตร์เรื่องแรก “Sunflower รักเสมอครับพ่อ” เมื่อสุดท้ายบิดารู้ถึงความผิดพลาดในการปฏิบัติตนในหน้าที่ของบิดา ทำให้บิดานั้นตัดสินใจที่จะออกจากชีวิตของบุตร เนื่องจากความผิดพลาดนั้นเกินจะแก้ไข เมื่อรู้ว่าการแสดงออกความรักของตนผิดก็ทำให้บิดาได้เรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ย การตัดสินใจออกไปจากชีวิตของบุตรชาย ส่วนภาพยนตร์เรื่อง “Shower เจ้าพ่อโรงอาบน้ำ” บุตรชายคนโตเมื่อกลับมามีความสัมพันธ์กันภายในครอบครัวอีกครั้ง ทำให้เขาได้พัฒนาตนเอง ได้มองเห็น นึกถึงอะไรหลายๆ อย่าง อย่างที่เขาไม่เคยมาก่อน และเมื่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกลับคืนมา ทำให้เขาสามารถพัฒนาความสัมพันธ์กับน้องชายได้ เมื่อบิดาเสียชีวิต การพัฒนาความสัมพันธ์จากเดิมที่มีต่อบิดาก็ส่งผ่านไปยังน้องชายของเขาได้ ส่วนภาพยนตร์เรื่อง “Can you hear me sing? พ่อจ๋าอย่าร้องไห้” เมื่อบุตรสาวได้สูญเสียบิดาไป ความสัมพันธ์นี้เกินที่จะปรับ เธอตระหนักถึงข้อผิดพลาด สิ่งที่เธอสามารถเรียนรู้ และชดเชยให้กับความผิดพลาดครั้งนี้ คือเธอสามารถทำได้เพียงแค่เล่าเรื่องของบิดาผ่านเพลง และจากภาพยนตร์เรื่องสุดท้าย “Punished แค้น คลั่ง ล้าง โศคร” ความผิดพลาดของบิดาทำให้เขาได้พัฒนาตนเองจากที่เคยเป็นคนชอบอำนาจกับผู้อื่น เมื่อเขาสูญเสียบุตรสาวทำให้เขากลายเป็นคนที่ใจเย็นขึ้น และไม่ใช้อำนาจอย่างแต่ก่อน

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ขงจื้อเล็งเห็นความสำคัญของครอบครัวจึงกำหนดข้อปฏิบัติต่างๆ ให้แต่ละคนทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ เพื่อเป็นการพัฒนาสังคมไปด้วย แต่ภายในครอบครัวนั้น บิดา หรือ บุตร ก็สามารถเกิดความคิดพลาดได้ในการปฏิบัติตนต่อกันภายในครอบครัว แต่ความคิดพลาดของบิดาเองหรือแม้แต่บุตรในภาพยนตร์แต่ละเรื่อง ก็ทำให้สามารถพัฒนาตนได้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ขึ้นมา เพราะการบอกว่าทำเช่นนี้ผิด ทำเช่นนี้ถูกในการปฏิบัติต่อบุคคลภายในครอบครัวนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากการแบกรับความสัมพันธ์ในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องยาก การปฏิบัติตนต่อกันภายในครอบครัวก็เช่นกัน ทำให้ขงจื้อเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้ และเล็งเห็นว่า การพัฒนาตนต้องเริ่มมาจากหน่วยเล็กที่สุดในสังคม นั่นคือ “ครอบครัว” ดังนั้นคำสอนของขงจื้อที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวจึงเป็นเรื่องสำคัญ ขงจื้อจึงสอนถึงการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละคนในสังคมขึ้นมา สอนถึงการปฏิบัติตนของบุตรต่อบิดามารดาขึ้นมา เพื่อให้มนุษย์สามารถนำไปปรับใช้ รับผิดชอบต่อแบบแผนของครอบครัวได้

บรรณานุกรม

ทองแถม นาถจำนง และ ปกรณ์ ลิ้มปุ่นสุรณ. (2551). **ธรรมะขงจื้อ : สอนคนให้เป็นคน**. กรุงเทพฯ: ไบบัว.

พวย, ลูเซียน ดับเบิ้ลยู. (2547). **จีนสามยุค**. แปลโดย คณิต บุญสุวรรณ. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.

พื้น ดอกบัว. (2549). **ศาสนาเปรียบเทียบ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.

ละเอียด ศิลาน้อย,แปลและเรียบเรียง. (ม.ป.ป.) **“ชุดศาสนากับชีวิต”** สร้างชีวิตและสังคมตามหลัก

ขงจื้อ. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

สุวรรณา สถาอานันท์. (2547). **ความเรียงใหม่หรือสร้างปรัชญาตะวันออก**. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรัญญา อรุณขจรศักดิ์. (2554). “อารมณัและคุณธรรมหลักทั้งสี่ในจริยศาสตร์เม็งจื้อ.” ใน **อารมณักับจริยศาสตร์**,

206-215. สุวรรณา สถาอานันท์ และชาญณรงค์ บุญหนุน, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: วิชาษา.

ศักดิ์วี,แปลและเรียบเรียง. (2534). **คัมภีร์กัถัญญของขงจื้อ**. กรุงเทพฯ: ธรรมชาติ.

เฟิง อิว หลัน. (2544). **ปรัชญาจีนจากขงจื้อถึงเหมาเจ๋อตง**. แปลโดย ส.สุวรรณ. กรุงเทพฯ : ยูโรปา

เพลส.

เพ็ย เสี่ยวทง. (2553). **พิน่ฉินแผ่นดินจีน**. แปลโดย พรชัย ตระกูลวรานนท์. กรุงเทพฯ : โครงการ

จัดพิมพ์คบไฟ.

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย .(2554). **กัถัญญในกงเต็กและกงเต็กในกัถัญญพิธีกงเต็กในสังคมไทยและ**

สังคมโลก.กรุงเทพฯ : วี.พรีนทร์.

โมทยากร,ผู้รวบรวม. (ม.ป.ป.). **ลัทธิและภาษิตคำสอนของขงจื้อ**. กรุงเทพฯ: พิทยาการ.